

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{4}$ strani 30 K, na $\frac{1}{8}$ strani 15 K in na $\frac{1}{16}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 17. V Ljubljani, 15. septembra 1916. Letnik XXXIII.

Obseg: Naznanila kmetovalcem. — Dr. Zimmermannova ekspresna sušilnica. — Zatiranje kmetijstvu škodljivih ptic potom streljanja. — Močno krmilo »ribja moka« kot pospeševalno sredstvo za rast in pitanje prasičev. — Trgatev. — O važnosti mlečne hrane za teleta in o njenem učinkovanju. — Vojne naredbe. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Tržna poročila. — **Inserati.**

Ribjo moko, kot izborno krmilo za prasiče in kuretino

ima c. kr. kmetijska družba kranjska zopet v zalogi, in sicer le par vagonov, zato jo oddaja v omejenih množinah le svojim udom. Opozarjamo na tozadevni spis v današnji šte. »Kmetovalca«.

Ozimno semensko žito,

in sicer le ozimno pšenico in rž oddaja c. kr. kmetijska družba kranjska le svojim udom za letošnje jesensko setev. To semensko žito je od priznane dobrih in rodovitnih vrst in naročeno potom »Splošne zveze kmetijskih zadrug na Dunaju« od skozinskoz zanesljivih pridelovalcev.

Kmetijska družba pač jamči za čistost, lepoto, kalivost in pravo vrsto oddanega semenskega žita, ne prevzame pa nikakega drugega jamstva.

Zvrše se naročila le tistih, ki pošljejo potrdilo svojega županstva, da jim primanjkuje semenskega žita, oziroma da sami nimajo dobrega semenskega blaga, ali da iz razlogov umnega kmetijstva premenjajo seme.

Vrste semenskega žita in cene so objavljene med »Družbenimi vestmi«.

Ajdove pleva

niso za gnojenje, ker kot gnoj nič ne izdajo, ampak porabite jih kot dobro krmilo za prasiče in govedo, oziroma jih hranite za prodaj!

Dr. Zimmermannova ekspresna sušilnica.

Ta po obrtnih krajih že močno razširjena in neki izvrstna sušilnica se popolnoma razlikuje od drugih dosedaj opisanih sestavov. Obstoji namreč iz več posameznih velikih šfirioglatih škatelj, ki so združene v poljubnem številudruga poleg druge v eno samo skupno

sušilnico. Vsaka škatlja je 2 metra široka, 4 metre dolga ter pol metra globoka in narejena iz močne železne pločevine. Nazgoraj je odprta, nekako v sredi svoje globine ima pa štiri lese iz gosto preluknjane pločevine; lese so vložene druga poleg druge. Pod lesa so napeljene rebraste cevi (kaloriferi), po katerih se pretaka vroča para, ki daje potrebno gorkoto. Pod temi

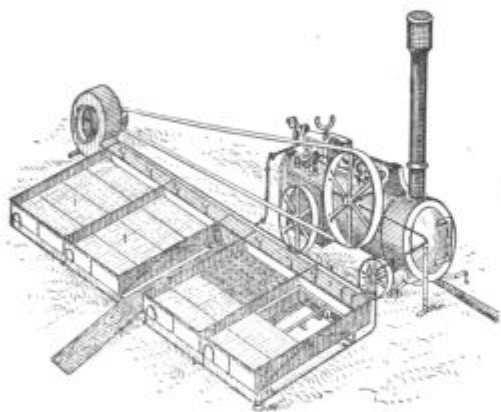
cevmi je naprava za ventilacijo. Ob vročih cevah se zrak ogreje in potem puhti navzgor skozi lese in blago, ki je namenjeno za sušenje.

Kakor je bilo povedano, daje potrebno gorkoto za to sušilnico vroča para, ki jo proizvaja parni stroj. Obenem pa parni stroj žene tudi ventilator. Lehko se pa potrebna gorkota proizvaja s posebnim generatorjem za vroč zrak, ki se kuri s koksom. V tem slučaju je treba za pogon ventilatorja druge, n. pr. vodne, električne ali parne sile.

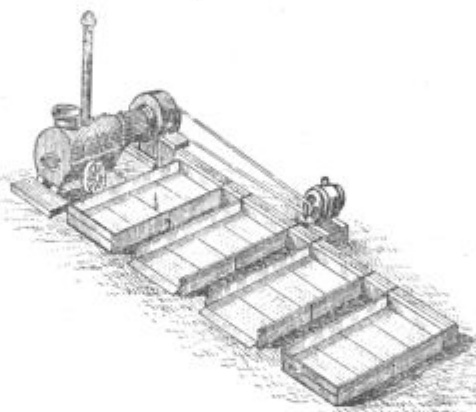
Posebna vrednost sušilnice je ta, da jo lahko postavimo, kjerkoli jo potrebujemo. Za trajen obrat je najbolj pripravna kaka na vse strani odprta kolarna (šupa) ali kozelc. Ob trajno lepem vremenu se pa postavi kar na polje, v sadovnjak itd.

Dr. Zimmermannova ekspresna sušilnica suši vse kmetijske pridelke brez razločka. Posebno pripravna je za sadje, krompir, zelenjad, žito in razne druge poljske pridelke.

Sušilnica s štirimi elementi, ki ima 32 kvadratnih metrov sušilne ploskve, posuši v 24 urah 200 metrskih stotov jabolčnih krhljev ali ravno toliko krompirjevih zrezkov, 1000 metrskih stotov žita, 400 metrskih stotov trave itd., ter izsuši v tem času 7500 litrov vode.

Podoba 21. Dr. Zimmermannova sušilnica za paro.

Podoba 22. Dr. Zimmermannova sušilnica z generatorjem za vroč zrak.

Sušilnica se sestavi v poljubni velikosti na ta način, da se združi v eno skupino po več elementov. Izdelujejo pa tudi prav majhne sušilnice z 2, 4 ali 8 kvadratnimi metri sušilne ploskve. Kjer je pri rokah vodna ali cena električna sila, bi se te vrste sušilnica vpeljala kaj lahko. Obrat bi bil posebno z vodno silo in kurjavo s koksom razmeroma poceni. Normalna sušilnica s štirimi elementi in 32 kvadratnimi metri sušilne ploskve potrebuje za ventilator 8 konjskih sil in porabi na uro 40—50 kg koksa za kurjavo. Stroški za sušenje 100 kg krompirjevih zrezkov iznašajo pri normalni sušilnici (z 32 kvadratnimi metri sušilne ploskve) komaj 86 h. Pri sadju bi ne bili večji, ker se mora krompir posušiti veliko bolj kakor sadje.

Vsa pojasnila v zadevi te sušilnice daje H. Grätzer, Dunaj I., Wipplingerstrasse 34.

Zatiranje kmetijstvu škodljivih ptic potom streljanja.

Streljanje škodljivih ptic je bilo v političnih okrajih Litija, Kočevje, Krško, Rudolfovo in Črnomelj zopet dovoljeno z odlokom deželne vlade z dne 17. septembra 1915, št. 24.780., za politični okraj ljubljanska okolica in za mesto Ljubljana pa z odlokom c. kr. deželne vlade

z dne 8. oktobra 1915, št. 27.968. Teda je vsaka zanesljiva oseba, ki si je izposlovala dovoljenje, nositi in rabiti v to potrebno strelno orožje.

Za kraje, ki se nahajajo v okrajnih glavarstvih Kranj, Radovljica, Kamnik, Logatec in Postojna ni pričakovati, da bi se streljanje z odlokom splošno dovolilo, vendar pa je c. kr. deželna vlada v očigled velike škode, ki jo povzročajo škodljive ptice, vedno pripravljena, čimprej izdati zanesljivim osebam dovoljenje za streljanje, seveda ako v to pritrdi tudi 5. armadno poveljstvo. V ta namen je vložiti prošnje potom županstva na odgovarjajoča okrajna glavarstva, katerim je od deželne vlade naročeno, da v tej zadevi hitro poslujejo.

Vsa okrajna glavarstva so dobila tudi nalog, storiti vse mogoče za zatiranje lisic, dihurjev, kun in podlasic in se posebno zahteva izdatno zatiranje omenjenih živali posebno od lastnikov in najemnikov lovišč.

C. in kr. vojno ministrstvo je za napravo strelne municije že odstopilo 10 vagonov svinca in bo krilo tudi potrebo smodnika v največji meri, ki bo mogoča.

Z ozirom na razdeljevanje in prodajo strelnih potrebščin bo izdalo c. kr. trgovinsko ministrstvo posebna določila.

Močno krmilo „ribja moka“ kot pospeševalno sredstvo za rast in pitanje prasičev.

Leta 1913. je c. kr. kmetijska družba kranjska vpeljala na Kranjsko ribjo moko, kot novo močno krmilo za prasiče, ki so jo naši prasičerejci takoj kot izbornu učinkujočo spoznali, kajti samo v jeseni 1913 do pomladi 1914 so jo naročili skoraj 10 vagonov. V jeseni 1914 ni bilo vsled izbruha vojne več mogoče ribje moke dobiti, ker je Nemčija prepovedala izvoz.

Sedaj se je družbi posrečilo po velikih ovirah in zaprekah dobiti iz Švedskega par vagonov ribje moke, seveda po razmeroma visoki ceni. Ker je zaloga majhna, zato jo dobe le udje družbe in nihče naenkrat več kakor 25 kg. Kdor poklada ribjo moko, mu ni treba pokladati danes tudi silno dragega klajnega apna, kajti ribja moka vsebuje 26 do 30 % fosforovokislega apna, ki je kot organski, t. j. naraven, veliko bolje in lažje prebavljiv, kakor umetno narejen.

Ribje moke je pokladati prav majhne dnevne množine, zato visoka cena K 1'60 za kg ne hodi vpoštev, celo če se primerja visoko ceno žive teže prasičev (5 do 6 K za kg) z učinkom ribje moke. 1 kg dobre prasičje suhe krme, ki ji je primešana ribja moka, dá pri prasiču do 3/4 kg prirastka na živi teži!

Kaj je ribja moka in kako učinkuje, je v nastopnem opisano.

Vsa živa bitja (rastline in živali) obstoje iz nebroja celic, ki so silno majhne.

Te celice so silno drobna telesca, ki se morejo videti le z dobrim drobnogledom, ki večstokrat povečuje. Te celice so namreč tako majhne, da jih gre več sto na prostor enega prosenega zrna. Vobče obsoji vsaka celica iz vnanje celične mreže, kjer se nahaja beljakovina (protoplasma), in celičine jedra, ki je

zelo zamotane sestave, je tudi iz beljakovine, in sicer vedno spojene s fosforovo kislino.

V telesu enega prasiča je n. pr. veliko več celic kakor peščenih zrn v kubičnem metru najfinejšega peska (sviža).

Vsaka celica živi takorekoč samazase: ona sprejema iz krvi nove snovi, oddaja nazaj v kri svoje iztrebke, rase in se razmnožuje. Od vseh celic enega živega bitja med življenjem neprestano vršeno delo je naravnost velikansko.

Delo živega bitja (rastline ali živali) pa ni samo ogromno delo vseh celic skupaj, ampak žival ali rastlina raseta, se debelita, živali vrhutega proizvajajo kar naprej velikanske množine toplote, posamezni deli (organi) se gibljejo, in to delo tudi ni majhno. Delovanje srca, ki neprestano pumpa velike množine krvi z veliko silo skozi žile do skrajnih delov telesa v svrhu prehranjevanja celic in ki izrabljeno kri z enako silo v svrhu očiščenja zopet vase sesa; delovanje jeter (ki čistijo kri); delovanje obisti (ki odvajajo s posebno silo potom skalnice iztrebke celic); naporno dihanje in delovanje mnogih drugih telesnih organov pa še posebej povečuje delo dorasle, četudi popolnoma mirujoče živali.

Naše domače živali pa nikdar ne mirujejo, marveč rasejo, se debele, gibljejo, delajo, dajejo mladiče, mleko, volno itd.

Iz nič je samo Bog svet ustvaril. Žival pa iz nič ne more ničesar narediti. Vsa ta dela more žival opravljati le s pomočjo hrane, ki jo uživa. S pomočjo hrane žival obnavlja in razmnožuje celice, tvori neobhodno potrebno toploto in proizvaja tisto, kar je za kmetovalca koristno. Zaužito hrano mora žival predelati in prebaviti, in to je zanjo zopet velikansko in naporno delo. Velik, recimo največji del krme porabi domača žival za proizvodnjo sebi potrebne toplote, za prebavljanje ter za delovanje notranjih organov. oziroma celic, ki te organe sestavljajo. Vsaka sila se more izpremeniti v toploto in toplota v silo, zato morejo entinisti obstojni deli krme dajati živalim toploto ali pa moč.

Torej tudi mirujoča žival potrebuje hrane, če naj njeni organi delujejo, drugače pogine.

Tista množina hrane, ki jo žival mora dobiti, da samo živi, ne da bi oslabela, se imenuje ohranjujoča krma. Če naj pa žival še kaj dela, t. j. naj rase, se debeli, naj hodi ali vozi, naj rodi, daje mleko itd., pa mora več dobiti kakor samo ohranjujočo krmo, in ta pri umni živinoreji potreben priboljšek nad ohranjujočo krmo se imenjuje proizvodjalna krma.

Ohranjujoča in proizvodjalna krma skupaj tvorita potrebno množino krme za vsako domačo žival.

Zadostna krma vsake živali mora

1. nadomeščati izrabljene in porabljene celice ter mora dajati snov za nove celice (zlasti pri rastočih živalih) in

2. dajati živali snovi, ki iz njih more proizvajati toploto in silo (tako kakor n. pr. kurivo pri parnem stroju).

Hranilne snovi, ki so v krmi, so različne in imajo tudi različne naloge.

Beljakovine, ki so najdražji del krme, v prvi vrsti pomagajo prenavljati celice in delati nove, dočim drugi obstojni deli največ proizvajajo le toploto in silo.

Če naj naše domače živali dobro uspevajo in dajejo kaj koristni, ni dovolj, da dobivajo toliko krme, kolikor je potrebujejo za ohranjenje svojega telesa, morajo jo dobivati veliko več, in sicer toliko, da se

nasitijo, drugače prebavila ne delujejo, in morajo jo dobivati toliko in take kakovosti, da morejo nadomeščati izrabljene snovi celic, delati nove celice, in to zadnje zmorejo le tiste snovi v krmi, ki jih imenujemo beljakovine.

Beljakovine so pa tako različne, da se more le o teh snoveh samih spisati debela knjiga. Tudi v krmi so beljakovine zelo različne in niso enako prikladne vsem našim domačim živalim.

Žival le tiste beljakovine dobro, t. j. s kmetovalčevega stališča gospodarsko porabi, ki so ji sorodne, dočim tistih, ki so ji tuje, nikdar ne more dobro ali včasih sploh ne porabiti.

Živali, ki je ustvarjena za rastlinsko hrano, so sorodne le beljakovine iz rastlinstva, dočim žival, ki je ustvarjena za uživanje živalske hrane (n. pr. živali roparice), najbolje prenaša beljakovine, ki prihajajo od živali (torej meso).

Prasič je vsejdec, on je rastlinsko in živalsko krmo, zato bo le tedaj dobro uspeval, če bo dobival v krmi vsaj del živalskih beljakovin, ki so njegovemu telesu sorodne. To posebno velja za rastoče prasiče in tiste, ki se takoj odstavljeni prično pitati, ki naj torej kolikor mogoče hitro rasejo in naj se obenem debele.

Le tista žival izborna uspeva in posebno pridno rase, ki dobiva v sebi prikladno krmo in v njej sebi sorodne beljakovine.

Nove celice dela žival največ le, dokler rase, in končni gospodarski uspeh pri vsaki domači živali je odvisen od množine celic. Čim več celic zna umen živinorejec pri rastočih živalih narediti, tem večji uspeh bo imel. Vse to pa prav posebno velja pri prasičereji, in zato bodi dolžnost umnega prasičerejca, da svoje živali hitro kvišku spravi. To pa doseže prasičerejca s pokladanjem beljakovin, ki so prasičjemu telesu sorodne in imajo v sebi dovolj naravnega fosforovokislega apna, ne umetnega, kakor je klajno apno, ki mogočno pospešuje rast, dela močne kosti in preprečuje mehke kosti, glodanje lesa, cunj, usnja, požiranje stelje itd.

Prasič torej mora dobivati v svoji krmi svojemu telesu sorodnih beljakovin, t. j. tudi takih, ki so živalskega izvora, z drugimi besedami: mesa. Teh beljakovin doslej prasičem ni bilo lahko dajati, saj večinoma ni bilo prilike.

Sedaj imamo v ribji moki izborno močno krmilo za prasiče, ki je hrana živalskega izvora.

Nalove namreč velikanske množine morskih rib, ki niso porabne. Te ribe so prej proč metali ali pa so jih porabili za gnoj, kajti ribje meso je silno mastno in ribja mast za prasiče ni prikladna. Dandanes znajo ribjemu mesu vzeti večji del masti in pusto ribje meso suše, ga meljejo ter delajo iz njega ribjo moko, ki je izborna močno krmilo za prasiče. Ribja moka, ki ima v sebi več kakor 3% masti ni zanič, je škodljiva in zato mora človek biti previden pri nakupu ribje moke. Naročati jo je le tamkaj, kjer jamčijo, da ni bolj mastna kakor sploh sme še biti.

C. kr. kmetijska družba v Ljubljani ima v zalogi ribjo moko kot močno krmilo za prasiče. Ona jamči za njeno sestavo in zlasti za okoliščino, da zanesljivo nima v sebi preveč tolščobe.

Mladi pujski, ki se odstavlja, naj vsekako v pričetku dobivajo posneto mleko in z 8 tednom naj se jim prične pokladati ribja moka. V pričetku

se kaže, kakor bi pujskom ne ugajal duh in okus ribje moke, ko se pa nanjo privadijo, jo pa slastno žro, da se sme smatrati za pospeševalko teka. Prične se jim je dajati na dan po 30 gramov ali 3 deke, in ko se je privadijo, naj je dobivajo na dan po 100 gramov ali 10 dek. Ta množina se more do 5. meseca zvišati do 25 dek.

Pujski, ki so določeni za plemo, z dopolnjenim petim mesecem ne potrebujejo več veliko beljakovin, dobivajo jih takrat navadno zadosti v svoji običajni krmi, zato naj se takrat preneha s pokladanjem ribje moke, zlasti če se prasiči prično debeliti, kar pri plemenskih živalih nikdar ni prav.

Prasiči, ki se pitajo, dobivajo ribjo moko, dokler rasejo, in sicer nekako do konca sedmega meseca starosti, in če pri pitanju dobivajo večinoma le velike množine krompirja, pese, repe in podobnih krmil brez priklade močnih krmil, torej premalo beljakovin vobče, naj pa dobivajo ribjo moko še naprej.

Brejim in doječim svinjam je pokladati na dan z ozirom na njih težo in starost 25—30 dek ribje moke in ravno toliko tudi plemenskim mrjascem.

Ribja moka je tudi izborna piča za kokoši, ker silno pospešuje pridno nesenje jajec. Na dan naj kokoš dobiva približno $1\frac{1}{2}$ deke ribje moke, ki se pomeša z drugo pičo ali se kar suha poklada.

Vsakdo naj ima pred očmi, da naj prasič kot vsejedec dobiva le del beljakovin v krmi potom ribje moke, drugi del naj se jim pa daje v obliki rastlinskih beljakovin, torej se doseže tisti dobri uspeh z ribjo moko, ki zanj moremo jamčiti le tedaj, če se omenjene množine ribje moke pokladajo poleg rastlinskih beljakovinskih močnih krmil, t. j. poleg žita, otrobov, oljnih tropin itd. Pokladanje ribje moke povzroča na dan le nekaj vinarjev stroškov, ki se prav gotovo v kronah povrnejo.

Ribja moka, ki vsebuje najmanj 50 % beljakovin, 20 % fosforovokislega apna in največ 3 % tolščobe, se dobiva pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, in sicer kg po 1.60 K.

Trgatev.

Trgatev je pred vratmi in treba se je nanjo pripraviti.

Predvsem velja urediti si posodo. V slabi posodi se mora vsako vino pokvariti, zato je škoda dati mošt v slabo posodo, posebno pa letos, ko obeta biti vinska kapljica posebno dobra.

Plesnive sode je treba odpreti dobro, do zdravega lesa postrgati in pomesti in potem šele zakuhati.

Puste sode, ki niso plesnivi, se pa lahko samo zakuha, kar se zgodi na ta način, da se v sod naliže nekaj škafov vrele vode (kropa) in v vsak škaf se vrže pest sode.

Sod se nato zabije in sempatja kota, tako da pride les (doge in dnesa) povsod s sodovim lugom v dotiko.

Po preteku kake pol ure, na vsak način pa prej, preden se zakuha v sodu popolnoma ohladi, se jo izlije in sod se pomije z vrelo in nato z mrzlo vodo. Ko se sod ohladi, je pripraven za napolnitev z moštom.

Če je pa sod bolj slab, se priporoča, da se ga zakuha dvakrat s sodovim lugom in potem šele z vrelo in mrzlo vodo pomije.

To velja posebno o plesnivih sodih, sodih, ki so nekoliko cikasti ali pa od slabega pokvarjenega vina.

Ko se zakuhava tak sod v drugič, je dobro, vzeti malo več, najbolje dve pesti sode na vsak škaf vode. Tudi novo posodo je treba najmanj dvakrat s sodovim lugom zakuhati in potem z vrelo in mrzlo vodo dobro pomiti.

Kdor pa je pravilno vsake 3 mesece svojo prazno posodo žveplal, temu seveda ni treba sodov zakuhavati, ker ohrani žveplana posoda svoj pravi vinski okus.

Da se pa morebiten duh po žveplu iz soda izkadi, se sod 1 do 2 dni pred trgatvijo odpre, potem pa z mrzlo vodo dobro pomije in se vanj lahko brez skrbi mošt napolni.

Če je ležala posoda jako dolgo prazna in je bila znabiti 3 do 4 krat žveplana, potem se priporoča, da se jo, preden se jo pomiva, 1 do 2 dni namaka z vodo, bodisi s samo ali s pridatkom malo sode.

Voda potegne ves duh od žvepla iz dnes in dog. Sod se potem še pomije in je za vino ali mošt sposoben.

Ravnotako kakor sode, moremo tudi kadi in škafe dobro osnažiti, to je najprej suho in potem z vodo dobro izdrgniti. Če so škafi in kadi plesnivi, naj se pridene vodi nekaj natrijevega ali kalijevega bisulfit, ki bo plesen popolnoma zatrl.

Jako dobro je treba osnažiti tudi stiskalnice (preše) in grozdne mline. Če so leseni, se jih snaži enako kot škafe in kadi, če imajo pa železne dele, se jih mora od rje dobro odrgniti in potem s čistim vazelinom namazati.

Kdor ne osnaži rjavega železnega orodja, temu pride rja v mošt in odtod v vino, in tako vino potem počrni.

Zato je tudi vijake na vratcih v sodih osnažiti in najbolje s parafinom zaliti.

Tudi klet je treba dobro osnažiti, prezračiti in očediti. V smrdljivi kleti je tudi vino smrdljivo.

Končno še nekaj besedi o času trgatve. Letos je grozdje izvanredno zgodaj zrelo. Huda vročina je pospešila njegovo zoritev. Sedanje deževje mu je dalo tudi soka in če bo vreme ugodno (suho), bomo imeli dovolj in dobrega vina.

Ker so začele tupatam vsled dežja jagode pokati, bo to morda marsikoga zapeljalo, da bo začel prezgodaj trgati. To bi bilo nespametno, kajti veliko vrst grozdja še daleč ni zrelega in vsak lep dan mu da mnogo več sladkobe.

Razpokane in gnile jagode bo torej vsak pameten vinogradnik podbral, zdravo grozdje bo pa pustil dozoreti.

S splošno trgatvijo nikakor ne kaže pričeti pred 25. septembrom. Ne pokvarimo si vendar pridelek, ki obeta biti letos prav posebno dober — če se prenačimo.

Podbrano gnilo grozdje je takoj iztisniti in mošt naj se napolni v dobro zakajeno (zažveplano) posodo.

Dva dni pozneje je pa mošt prezračiti in pretočiti v drug snažen sod. Če je treba, se mu pridene potem tudi malo čistih drož. Tako bomo tudi iz gnilega grozdja pridelali prav dobro in stanovitno vino. B. Skalicky.

O važnosti mlečne hrane za teleta in o njenem učinkovanju.

Želodec prežvekovalcev, kakor je goveda, je sestavljen; obstoji namreč iz treh predželodcev, ki tvorijo nekaj razširjen požiralnik za shrambo užite krme. Šele četrti del želodca prežvekovalcev, t. j. siričnik, je pravi prebavljalni želodec.

Vamp in kapica skupaj sta ob rojstvu teleta polovico tako velika kakor siričnik; pri šestih tednih ob-

segata $\frac{2}{3}$ siričnika, z dvanajstimi tedni sta še enkrat večja, in pri štirih mesecih sta štirikrat večja, in to razmerje nekako ostane potem za vse življenje.

Menjava velikosti posameznih delov želodca pri teletu se ravna po prehranjevanju. Dokler teleta mleko pije, se to izključno le v siriščniku prebavlja. Šele tedaj, ko tele začne uživati rastlinsko hrano, prično delovati trija predželodci (kapica, vamp in devetogub); med njimi je vamp največji ter drži 95—235 litrov.

Vamp si moramo misliti kot shrambo, kjer se krma godi, da postane potem sposobna za prebavljanje, a v njem kakor tudi v kapici se ne prebavlja. Iz vampa in iz kapice prihaja krma nazaj v gobec, kjer se vnovič prežveči in potem gre naravnost v devetogub. Devetogub stiska in preceja prežvečeno krmo v siriščnik.

Siriščnik je pravi prebavljalni želodec; le on ima žleze, ki izcejuje želodečni sok, ki more prebavljati, dočim predželodci nimajo nič žlez.

V vsaki krmi so tri poglavitne skupine hranilnih snovi: 1. dušičnine (beljakovine), 2. ogljikovi vodani (škrob, sladkor, lesna vlaknina) in 3. toščice.

Če se siriščnik in trebušna slinska žleza z močnim krmljenjem beljakovin pri teletu v prvih mesecih prisilita k močnemu izcejanju sokov, ki vsebujejo prebavljalne fermente, kakor pepsin, tripsin itd., potem lastnost, te soke izcejati, obdrže vse življenje in živali usposobijo, da krmo dobro porabijo. Take živali so ješče. Če se pa ta lastnost slabo razvije in razvitje siriščnika ter trebušne slinske žleze zaostane, potem živali nikdar niso sposobne, da bi beljakovinasto, t. j. močno krmo dovolj porabile. Ker v vseh takih slučajih ogljikovi vodani in lesna vlaknina v krmi prevladujejo, zato postane prebavljanje v črevih močnejše.

Kmetijski učenjaki so naredili mnogo poskusov, ki so vsi pokazali, da se da z različnim krmljenjem mladih živali pospešiti razvoj želodca-siriščnika ali pa črev. Pri pičlem napajanju z mlekom in s prezgodnjim pokladanjem suhe krme se povečajo predželodci in čreva, vsled česar postane vnanost živali neprimerna, in posledica je velik trebuh in vdrt hrbet.

Narobe ima pa dolgo trajno krmljenje pravih množin mleka posledico, da se siriščnik dobro razvije, velikost predželodcev in črev je manjša, vsled česar dobi žival vitko in lepšo obliko ter pravilnejšo postavo.

Vrh vsega se mora upoštevati dejstvo, da ima neposneto mleko v sebi veliko fosforovih soli, ki omogočujejo, da se okostje krepko razvije, dočim pičla množina mleka in suha krma teh soli nimajo dovolj, in zato ostanejo kosti tenke. Ni preveč rečeno, če se postavi pravilo: Dobro okostje pri govedu se doseže le z mlekom.

Na podlagi dejanskih izkušenj in opazovanj vemo, da dobijo le tiste živali znamenja zgodnje dozorelosti, ki se v mladosti krepko krmijo, zlasti z mlekom. Dokazano je, da živali, ki imajo na sebi znake zgodnje zrelosti, bolje krmo porabljajo in so bolj ješče kakor druge in da zato z manjšo množino krme izhajajo in pri enaki krmi več dobička dajo. Vse to je pa v najtesnejši zvezi z razvitjem želodca-siriščnika, kakor je gori povedano.

Četudi moramo povsod stremeti za vzrejo zgodaj dozorele govedu, vendar moramo biti pri tem stremljenju previdni v okrajih, kjer nedostaja močne in tečne krme, kajti v takih krajih je treba sporedno izboljševati vse

kmetijstvo, živinorejce je pa treba s poukom navajati k boljši vzreji in jih polagoma napeljevati k vzreji zgodaj dozorele živine.

Zgodaj dozorela goved je le za umne živinorejce, toda vzreja zgodaj dozorele goveje živine mora biti končni cilj vsega našega prizadevanja v pospeševanju govedoreje. K temu nas silijo naše gospodarske razmere.

Kaj je zgodnja dozorelost? To je lastnost, ki ni toliko prirojena, kakor privzrejena. Ona je deloma lastnost pasme, in sicer v tako majhni meri, da je žival, ki jo ima v sebi zasnovano, ne dovede do veljave, če se ne razvije in ohrani s pravilnim krmljenjem. Zgodnja dozorelost se podeduje le v zasnovi; če naj pride do veljave, morajo tisti vplivi naprej delovati, ki so jo pri pradedih ustvarili. Zgodnja dozorelost je bistveno posledica zadostnega krmljenja, zlasti z beljakovinasto in fosfornato hrano.

Znamenja zgodnje dozorelosti so: Zgodnja menjava zob, skrajšana brejost, zgodnje zraščanje kosti in zato kratka glava z razmeroma širokim čelom. Sploh se kosti razvijejo bolj na debelost kakor na dolgost. Živali so v sprednjem delu života dobro razvite in imajo globoke ter široke prsi; zadnji del je štirivoglat, širok in raven čez križ. K temu še pride močno razvito mesovje, vsled česar je život lepo povit, dasi je žival navidez kratka. Vsekako je pa treba gledati na zadostno dolgost života, kajti dolg život je znamenje dobre mlečnosti. Zgodnje dozorelo govedo ima sicer fino kožo, ki se pa debela čuti in vendar dobro prijema, ker je pod njo veliko loja in zato rahla.

Če imamo pred očmi vsa ta znamenja zgodnje dozorelosti in posledice močnega krmljenja z beljakovinasto in s fosfornato hrano, potem najdemo tisto, kar bodi cilj naše živinoreje. V takih razmerah je torej treba dajati teletu najboljše beljakovinaste in fosfornate hrane, t. j. neposnetega mleka, dokler je dojenje gospodarsko upravičeno. Mlada teleta se morajo v mladosti krepko hraniti, pa naj se vzreja molzna ali pitalna živina.

VOJNE NAREDBE.

Oklic.

Prošnja za slamnate kite za naše vojake na bojnem polju.

Za varstvo naših vojakov proti talnemu mrazu in talni mokroti potrebuje vojaška uprava večjo množino tropletenih kit iz slame ali pa večjo množino dobre in dolge slame za izdelovanje takih pletenic.

Take kite, približno 3 cm debele in 5 cm široke lahko ženske in večji otroci na deželi gotovo povsod pletejo.

Vedno požrtvovalno prebivalstvo se torej srčno naproša, da daruje našim vojakom take slamnate kite ter jih odda pri županstvu (v Ljubljani pri mestnem magistratu), od koder jih bo c. in kr. vojaško oskrbovalno skladišče spravilo na fronto.

Na zahtevo bi vojaška uprava plačala 7 K za 1 g zgotovljenih kit.

Da pa bodo tudi kaznilnice in prisilne delavnice mogle take slamnate kite v kar največji množini izdelovati, se nadalje prosi za podaritev kar največ dobro uporabne dolge slame, ki naj se odda v jetnišnici c. kr. deželnega sodišča v Ljubljani, v deželni prisilni delavnici v Ljubljani ali pa pri c. kr. okrajnem sodišču v Kranju.

Ostala sodišča na Kranjskem ne razpolagajo s za izdelovanje slamnatih kit potrebnim številom kaznjencev, vsled česar naj se podarjena slama odda izključno le pri treh zgoraj imenovanih delovnih mestih.

Županstva, prečastita duhovščina in učiteljstvo se naprošajo, da ta domoljubni početek, kakor navadno, krepko podpirajo.

Najvišje cene za nadrobno prodajo krompirja.

Na podstavi § 4. ministrskega ukaza z dne 12. avgusta 1916, drž. zak. št. 256., je deželni predsednik kranjski ukazal sledeče:

V nadrobni prodaji krompirja avstrijske letine 1916, to je kadar se prodaja porabnikom v množinah pod 1 metriskim stotom, se naslednje najvišje cene ne smejo prekoračiti:

Cene v vinarjih za 1 kilogram zdravega, primerno suhega krompirja brez prsti in kali razen rogljičarja.

za čas	prebran, čist in najmanj velik kakor kurje jajce	neprebran
od 1. septembra 1916		
do 15. septembra 1916	15	13
od 16. septembra 1916		
do 28. februarja 1917	12	10
od 1. marca 1917 naprej	14	12

Za nadrobno prodajo določene najvišje cene se tudi pri vseh drugih prodajah krompirja avstrijske letine ne smejo prekoračiti.

Prestopki se kaznujejo.

Ukaz dobi moč z dnem razglasitve.

Ukaz c. kr. deželnega predsednika na Kranjskem o izdajanju prevoznih potrdil za pošiljatve krompirja.

Izdajati prevozna potrdila za pošiljatve krompirja z množino nad 100 kg imajo po naslednjih določilih pravico politična okrajna oblastva in ljubljanska podružnica vojnega prometnega zavoda za žito. A. Politična okrajna oblastva naj izdajajo prevozna potrdila: 1. Za pošiljalne postaje v lastnem okraju, in sicer za proste zaloge krompirja brez vsake utesnitve, in za zaloge, ki so pod zaporo, ako jih odpokličejo politična oblastva sama in ne podružnica vojnega prometnega zavoda za žito. Izvzete so pošiljatve za obrtne obrate, ki podeljujejo krompir, za katere sme izdajati prevozna potrdila brez izjeme samo podružnica vojnega prometnega zavoda za žito. 2. Za pošiljanje postaje zunaj lastnega okraja za zaloge krompirja, ki niso pod zaporo, ako množina, ki se naj odpošlje, ne presega 10 metriskih stotov. B. Ljubljanska podružnica vojnega prometnega zavoda za žito pa naj izdaja prevozna potrdila: 1. V vseh primerih, kadar gre za prevoz množin, ki so pod zaporo in ki jih podružnica sama odpokliče. 2. Za pošiljatve obrtnim obratom, ki podeljujejo krompir.

Preskrba neizogibno potrebnih stvari.

Izšla je nova cesarska naredba, ki bo omogočala vladi, da bo mogla znatno vplivati na prodajo in ceno neizogibno potrebnih stvari. Da bi ne nazadovalo izdelovanje, bo vlada pri danih pogojih lastnika lahko prisilila, da bo moral nadaljevati izdelovanje, ali pa bo država brezplačno prevzela dotično podjetje. Bistvo naredbe je, da bo vlada mogla

izsiliti produkcijo, kakor jo more že zdaj izsiliti pri preskrbi premoga in petroleja ter pri poljskih delih. Po naredbi se lahko preskrbovanje takih potrebščin tudi za posamezne kraje ali občine izroči posameznim osebam, nezanesljivim osebam pa se lahko popolnoma prepove kupčevanje z njimi. Tudi glede navijanja cen obsega naredba važno določbo. Doslej so bili le prodajalci kaznivi, odslej bo sploh prepovedano ponujati več, kakor prodajalec zahteva, če se zgodi nakup v svrhu nadaljne prodaje.

Aprovizacija.

Aprovizačni posvetovalni odbor je imel te dni sejo na Dunaju. Predsednik grof Larisch je opozarjal na potrebo, da se nakup živil porcijonira, da bo lahko vsakdo dobil v primerni množini in sestavi zadostno množino živil, kakor to zahteva njegovo zdravje, donos ali poklic. Krmila naj se daje v prvi vrsti onim živinorejcem, ki se zavežejo, da bodo gotovim odjemalcem dajali mleko, mast ali meso v gotovih množinah za določeno ceno. Sekcijski načelnik je poročal o verižni trgovini: krompirja za zimo, porabi sadja in ovsu za človeško hrano, o mleku in masti. Z ozirom na razne težave pri nakupovanju, da morajo ljudje v procesijah stati pred trgovinami, se je priporočalo, da naj gosposka prevzame v javno upravo vsa za ljudsko prehrano potrebna živila. Za nekaj časa naj se morda sploh prepove klanje živine za civilno prebivalstvo. Od vlade se zahteva pametno razdelitev krmil, najvišje cene za mlade prasičke. Kmetijske korporacije naj kmalu skličejo posvetovanje o izboljšanju kmetijske produkcije. Govorilo se je tudi o ječmenu in pivu.

Hitrejšje plačilo za vojne dajatve.

Uradno se razglša: Po dosedanjih predpisih zakona o vojnih dajatvah so morale iti vse zahteve za povračilo kake vojne dajatve ali za odškodnino za škodo, ki je nastala v kakem slučaju iz zakona o vojnih dajatvah in katere niso bile plačane ali pa se dajatelj ni zadovoljil s priznanim zneskom, na okrajno ali na deželno komisijo in jih je šele nato rešila ministrska komisija. To počasno reševanje bo za mnogo slučajev najbrže odpravila ravno kar izišla cesarska naredba, oziroma naredba ministrstva za deželno brambo, ki pooblašča okrajno in deželno komisijo, da se v nedvomnih slučajih do nekega najvišjega zneska dogovorijo s stranko o zahtevi, nakar odpade postopanje in se znesek izplača.

Pogojno prosto razpolaganje s česlom v območju 5. armade.

V zadnji številki »Kmetovalca« se je pod tem naslovom vrinila pomota glede vojnopoštne številke intendance 5. armad. poveljstva. Namesto vojnopoštne številke 208. bi bila morala biti tiskana številka 508.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo »Kmetovalca«, se načelno odgovarja le v »Kmetovalcu«. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrstijo med »Vprašanja in odgovore«, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edino le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V »Kmetovalcu« se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčeve ime, ampak vedno le prištetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v »Kmetovalcu«, ampak le pisмено, če je pisnu pri-

ležena i K v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadržje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 103. Odkod prihaja, da novorojeno tele tako izredno močno in hitro diha, da mu gre vamp kakor meh? Ali bo tako tele za plemo, ali ga je bolje dati čez tri tedne mesarju? (G. B. v Z.)

Odgovor: Tako močno dihanje novorojenega teleta je nepomembno in je naravno. Novorojena in mlada žival je življenjeslovsko sploh nekaj popolnoma drugega kakor dorasla. Vsled kakovosti prsnega koša potrebuje novorojena žival pri dihanju znatno bolj trebuh kakor prsi. Tlak krvi v pljučah je pri mladi živini močnejši kakor pri odrasli, ker ima pljučna žila odvodnica večji premer kakor glavna srčna odvodnica, zato mora mlada žival, in zlasti novorojena, več ogljikove kisline izdihavati in zato tudi hitreje dihati.

Vprašanje 104. Kam in po kaki ceni smem prodati laneno seme? (M. D. v S.)

Odgovor: Z ministrsko naredbo z dne 26. junija t. l., drž. zak. št. 198., so vse zaloge lanenega semena nad 30 kg zasežene ter jih je prodati 100 kg po 130 K »Avstrijski centrali za olje in mast« na Dunaju, I., Seitzergasse 1.

Vprašanje 105. Kako je jazbeca pregnati, ki dela v turščici veliko škodo? (M. D. v S.)

Odgovor: Jazbec se le prežene, če se ustreli ali ujame v past. Ker je pa jazbec lovna žival, zato sme to storiti le najemnik ali lastnik lovišča, oziroma tudi Vi, če Vam najemnik dá pravico s pogoji, ki jih zakoni določujejo.

Vprašanje 106. Imam nekaj starega jabolčnika, ki je pa že precej kisel, zato vprašam, če bi smel star kisel jabolčnik pomešati z novim? (M. D. v S.)

Odgovor: Če je jabolčnik naravno kisel, ga morete brez skrbi pomešati z novim. Ako je pa jabolčnik cikast, t. j. že deloma jesih, pa tega ne smete storiti, kajti potem se bo tudi nov primešan jabolčnik hitro scikal.

Vprašanje 107. Ali je melasno mešano krmilo dobro za prasiče in ali se prasiči s tem krmilom tudi kaj opitajo? (V. Č. v G.)

Odgovor: S pogojem, da dobe prasiči v drugi krmi dovolj beljakovin, je melasno krmilo za prasiče prav dobra klaja, ki je lahko prebavna in ki prasiče tudi debeli, ker pomaga tvoriti mast. Mesa pa melasa ne dela, ampak tvori v živali le potrebno silo in gorkoto ter tako brani, da žival dragocene beljakovinske krme nepotrebno ne porablja za tvorjenje sile in gorkote, ampak za debelenje. Posredno torej melasno krmilo pri pitanju prasičev prav zelo pomaga in dela pitanje cenejše, ker se hranijo draga močna krmila. Preveč melasnih krmil pa prasiči iz zdravstvenih razlogov ne smejo dobiti in kakor hitro se driska pokaže, je pokladanje skrbeti, oziroma za nekaj časa prekiniti. Poleg melasnih krmil krmil se priporoča ob vsakem krmiljenju pokladati prasičem 2—3 žlice zdrobljene krede. Primerna množina melasne krme pri pitanju prasičev se smatra na dan kake $\frac{1}{3}$ kg na vsakih 100 kg žive teže.

Vprašanje 108. Naredil sem nov hlev s prezračevalniki, ki so v stenah izpeljani, kojih prezračevalni učinek se pa takorekoč nič ne pozna. Prezračevalnike sem naredil natanko po predpisih, zato prosim pojasnila, kje tiči vzrok, da ne delujejo? (J. B. v Š.)

Odgovor: Praktično taki prezračevalniki niso veliko ali nič vredni in tudi prezračevalniki v stropu le tedaj kaj veljajo, če je oddušni dimnik prav narejen in dovolj visoko nad streho izpeljan, kar pa seveda veliko stane. Spodnji zrak v hlevu je pač gorak in zato legák; če bi bil čist, bi se samodsebe lahko v prezračevalnikih dvignil in iz hleva odšel, a on je nasičen s težkimi plini (z ogljikovo kislino, vodeno paro in amoniakom) zato se ne dvigne.

Če se ne naredi v hlevu dobrega, dovolj velikega in dovolj visokega odvajalnega dimnika za pokvarjen zrak, potem se hlev dejansko ne prezračuje, če se zrak umetno ne dvigne. Zrak se umetno dvigne z veterniki (ventilatorji). Tudi vse sadne sušilnice brez veternikov so za nič. O veternikih objavimo svojčas poseben spis.

Vprašanje 109. Kako bo prihodnje leto z modro galico, ali se bo dobila in ali mi svetujete modro galico že sedaj kupiti, ker se mi je nekaj ponuja kg po 10 K? (F. D. v R.)

Odgovor: Na Vaše vprašanje odgovoriti bi značilo prorokovati, tega pa seveda ne znamo. Če bo vojna pravočasno končana, bo modre galice dovolj po razmeroma nizki ceni, če pa še ne, bo pa še veliko dražja nego letos. Če smo prav poučeni, skrbi kmetijsko ministrstvo že sedaj, da bo dovolj državne modre galice za vinogradnike pripravljene, s katero se bo ob pravočasnem in varčnem škropljenju izhajalo, zlasti če se bo mešala z galunom. Po našem mnenju, ki pa seveda ni nezmotljivo, se vinogradnikom glede modre galice za prihodnje leto ni nič bati.

Vprašanje 110. Prodal sem vojaščini 164 kg težkega prasiča po 540 K za kg žive teže, dočim mi ga je zaupnik deželne vnovčevalnice hotel plačati le po 520 K, ki gotovo ni maksimalna cena. Prosim pojasnila, kakšna je pravzaprav maksimalna cena za pitane prasiče? (M. Z. v K.)

Odgovor: Maksimalne cene za prasiče so urejene z ministrsko naredbo z dne 6. julija t. l., ki je objavljena v 15. številu letošnjega »Kmetovalca«. Za prasiče, ki jih ta naredba ne omenja, je postavila deželna vlada »primerne cene«, ki so v ravno tej številu »Kmetovalca« objavljene med »Uradnimi vestmi«. Glasom imenovane ministrske navedbe je maksimalna cena za pitane prasiče, ki so nad 60 kg težki, če se prodajo za klanje, 6 K 80 h za 1 kg žive teže po Budimpeštansko-Köbanyški kupčijski navadi. Ta kupčijska navada obstoji v tem, da se pri vsakem prasiču odračuna že naprej od žive teže $22\frac{1}{2}$ kg, ostanek teže se izračuna po določenih ceni in se končno od izračunane vsote 4% odbije. Vaš prasič je tehtal 164 kg; če se odšteje $22\frac{1}{2}$ kg je torej njegova resnična prodajalna teža $141\frac{1}{2}$ kg. Ta teža po 6 K 80 h za kg dá vrednost od 962 K 20 h. Od te vrednosti je odbiti 4%, t. j. 38 K 48 h, zato ste smeli Vašega prasiča prodati za čistih 923 K 72 h. Po tem računu je bila za Vašega 164 kg težkega pitane prasiča maksimalna cena za kg žive teže 5 K 63 h. Vi torej svojega pitane prasiča niste predrago zaračunali in prodali, ampak pri kg celo za 23 h preceno.

Vprašanje 111. Ali so ajdove pleve res dober gnoj za travnike, kjer obenem zamore rast mahu? (P. Š. v D.)

Odgovor: Ajdove pleve imajo pač v sebi rastlinske hranilne snovi, imajo zato gnojilno moč, a kar po vrhu travnika potresene kot gnoj takorekoč skoraj nič ne izdajo in je škoda, jih tako zavreči, ker so kot krma za prasiče in govedo veliko vredne. Da bi ajdove pleve, potresene po travniku, zatirale mah, ni res, ker mah rase le zato, ker tla niso prezračevana. Edino sredstvo zatirati mah je, travnik vsako leto pomladi dobro prebrati. Ajdove pleve so kot krma več vredne, kakor se pri nas sploh misli, kajti one obstoje večinoma iz nerazvitega cvetja, nerazvitih plodov (babič) in iz nežnega drobirja, ker vse ima v sebi razmeroma veliko beljakovin in je lahko prebavljivo.

Kmetijske novice.

Sladkor za napravo petljota ali domače pljače.

Z ozirom na mnogostranska vprašanja povodom tozadevnega članka v tem listu, izjavlja podpisani, da nima on z

odkazavanjem sladkorja vinogradnikom nič opraviti, temveč edino c. kr. kletarski nadzornik, in to je tačas gospod Viktor Skubec v Celovcu. Za Kranjsko je določena le gotova množina sladkorja in to bo omenjeni gospod po danih mu predpisih razdelil.

C. kr. vinarski nadzornik Skalicky.

Za vinogradnike in sadjarje. Vinogradnike in sadjarje s tem opozarjamo, da se dobe samo čiste (čistorejne) vinske droži za pokipenje vinskega in sadnega mošta tudi letos pri **Dež. kmet.-kem. poskuševališču in pre-skuševališču živil za Kranjsko v Ljubljani**. Cevka s samočistimi drožmi stane z navodilom o uporabi brez poštnine in zavoja 40 vinarjev ter s poštnino in zavojem 80 vinarjev. Vsaka nadaljna cevka do 4 cevke stane s poštnino in zavojem 70 vinarjev več. Za 5 cevke s samočistimi drožmi se plača s poštnino in zavojem 3 krole 25 vinarjev in za 10 cevke 6 kron. Znesek se mora plačati naprej, ker se sicer povzame. Pri povzetju se zaračuni tudi povzetnina in se s to cevke podraže. Pri manjših naročilih se sprejemajo za plačilo tudi pisemske znamke. Ena cevka s samočistimi drožmi zadostuje za pokipenje 5 do 10 hektolitrov vinskega ali sadnega mošta. Naročba na samočiste vinske droži se mora izvršiti vsaj 5 dni pred njihovo uporabo. S pravilno rabo čistih vinskih drož so zajamčene vinstvu tako znatne koristi, da bi se jih moral posluževati vsak vinogradnik v svojem vinogradu. Ne le, da čiste vinske droži pospešuje čisto in zanesljivo kipenje mošta, ampak s pomočjo teh pridelana vina se tudi hitreje čistijo, so stanovitejša in imajo mnogo boljši ter prijetnejši vonj in okus.

Kunčje meso na ljubljanskem trgu. Sadovi po 5. armadnem poveljstvu uvedene organizacije zajčereje in neumornega ter nesebičnega dela stotnika-avditorja dr. Štefana Vozke, se že kažejo na ljubljanskem trgu. Medtem, ko so bili doslej domači zajci na omenjenem trgu le redkokdaj na prodaj, jih sedaj že opažamo v večjih množinah. Lepo rejene in snažne živalce ljudje prav radi kupujejo, kajti njih meso ni nič slabše kot kurecina, pri tem pa je veliko cenejše. Zdi se, da se je za zajčerejo začelo zanimati tudi kmečko ljudstvo. Zaslužek ni slab. Upati je, da bo občinstvo rado kupovalo zajce namesto perutnine, kajti polagoma že uvideva, da je zajčje meso vsaj ravnokotno dobro kot kurje in pa se doslej samo vsled raznih predsodkov ni porabljalo zajčjega mesa v taki meri, kot bi bilo že davno želeti. — Za pripravljane dobrih jedi od zajčjega mesa, najdemo veliko receptov v slovenski in nemški knjižici, ki opisuje rejo domačih zajcev in ki jo je izdala „Kattoliška bukvarna“ v Ljubljani. Dobi se jo v vsaki knjigarni za 80 vinarjev.

Nezrel krompir. Glasom poročil prihajajo letos precejšnje množine nezrelega, to je prezgodaj izkopenega krompirja na trg. Iz zdravstvenih in gospodarskih ozirov se mora to zelo obsojati, kajti nezrel krompir nima nobene vrednosti za prehrano, temveč je celo škodljiv; nezrel krompir se lahko pokvari in da majhno letino. Krompir naj se ne izkopije prej, dokler ni krompirjevica orumenela in ovenela. Dokler je krompirjevica še zelena, se gomoljem še vedno dovaja skrob. Čim več mokrote je na odrezanih ploskvah gomoljev, tem manj so zreli. Pri krompirju, ki je bil prezgodaj izkopen, se lahko pospeši dozorenje, ako se zagrebe krompir v zaboj s suho prstjo ali s suhim peskom, postavi na solčni prostor in pusti toliko časa dozorevati, da postanejo odrezane ploskve gomoljev manj vodene. Sicer pa najodločneje svarimo, naj se nikar ne nakupuje zelen krompir.

Kmetijske šole v Avstriji. Poljedelsko ministrstvo poroča, da je bilo zadnje leto v Avstriji 234 kmetijskih

šol, in sicer: 3 visoke šole ali višješolski oddelki, 3 kmetijske in 1 pivovarniška akademija, 9 kmetijskih in 5 gozdarskih srednjih šol, 22 strokovnih šol za vinarstvo, sadjarstvo in vrtnarstvo, 43 kmetijskih šol, to so nižje kmetijske šole s celoletnim poukom, 97 kmetijskih zimskih šol, 28 nižjih specialnih šol za vrtnarstvo, sadjarstvo, vinarstvo, zelenjavo, lan, hmeljarstvo, travnike, planšarstvo in čebelarstvo in 2 šoli za kuhanje žganja. Zadnje leto se je število šol pomnožilo za 4. Posamezne dežele imajo šol: Nižjeavstriska 23, Zg. Avstrija 4, Solnograška 1, Tirolska 5, Predarlška 1, Štajerska 9, Koroška 7, Kranjska 3, Goriška 3, Istra 2, Dalmacija 2, Češka 70, Moravska 66, Šlezija 6, Galicija 27 in Bukovina 5. — Pregled kaže, da imajo ravno slovenske dežele premalo kmetijskih šol. Vzor nam bodijo češke dežele. Zahtevajmo od države več in pa sami si krepko pomagajmo.

Družbene vesti.

*** Pozor kmetovalci!** Glede dobavljanja umetnih gnojil nastajajo čimdalje večje težkoče. Le s težkim trudom se družbi semtertja posreči, da dobi iz tvornic za našo deželo kako majhno množino blaga proti predplačilu. Naši kmetovalci so pa navajeni naročati umetna gnojila tik preden jih rabijo in se čudijo, če kterikrat slučajno ne dobijo pri družbi ono, kar zahtevajo. Zato družba že sedaj opozarja vse one, ki nameravajo jeseni, čez zimo ali v zgodnji pomladi gnojiti, naj nikari ne odlašajo s prijavami svojih naročb do zadnjega, kajti kostne moke, kostnega superfosfata in mešanega gnojila prav gotovo v kratkem zopet ne bo nič več dobiti. Cene so objavljene nižedoli. Torej, treba je takoj naročiti!

Ob naročanju kmetijskih potrebščin naj se udje povsodi po možnosti drže svojih podružnic in naj potem načelnistva pri družbi skupno naročajo, česar potrebujejo. Tako dobijo stvari ceneje v roke, kakor če posamezno naročajo. Podružnice se mnogokrat na ta način oživijo, njih ugled in pomen pri udih rase. To pa družba tudi hoče. Povsodi sedaj seveda niso dani za to vsi predpogoji; kjerkoli po deželi pa naša podružnica pridno deluje, bomo naročitve posameznikov iz dotičnega okoliša rajše skupno potom podružnice izvršili. Torej, posamezni udje naj se obračajo do načelnistev svojih podružnic, družba pa bo svojim podružnicam vselej na razpolaganje!

*** Izvirno seme ozimne pšenice.** Iz vzgojevalnic izvirnih žitnih semen prof. Tschermaka, dalje iz Zborovica na Moravskem, iz Lodenica in iz Chlumeca je družbi obljubljena neka množina izvirnega semena ozimne pšenice. Družba je prosila za vrste, ki zgodaj zorijo, ki ne poležejo in ne potrebujejo ravno najboljše zemlje. Češka rdeča pšenica n. pr. bi bila porabna tudi za nekoliko poznejšo setev. Poseje se 170 do 175 kg na hektar. Strubejeva vrsta »Squarehead« je jako utrjena ozimina, ki daje nedosežno mnogo pridelka. Seme pšenice se bo pošiljalo le proti predplačilu ali povzetju. Cena bo okoli 69 kron 100 kg franko Ljubljana. Dobro očiščene vreče morajo naročniki sami franko poslati, ali pa družba pošlje pšenico v novih vrečah, ki jih pa dobavitelj drago zaračunijo. Vrsta semena je označena na vreči. Na naročitve, katerim ni priloženo župansko potrdilo glede resnične potrebe, se družba ne bo ozirala. Dobavitelj jamči za čistost in pristnost posamnih vrst, vendar pa se ne ozirajo na pritožbe po setvi.

(Nadaljevanje Družb. vesti v inseratnem delu.)